

AISAIAA

(Isaiah – Aisaia)

1 ¹Emosira maaqu Aisaiaava qaqi vaiharo taira voqaara tavo uvava maa vukuraqi vairo. 〔Noravano Kotiva nai uva okara Iutaa vaiinti nahentivata, Ieruharemi vaiinti nahentivata, tiva nimireva, tairakaa mintima keharo Aisaiaara tiva ami vaura.〕

Avuhainaa vaiintinavu Usiavave, Jotamuvave, Ahaasivave, Hesehiaavave, vinavuka Iutaaqaa raqiki vau entara Kotiva Aisaiaara tairakaa uva tiva ami vaura.

Noravano Kotiva nai vaiinti nahenti nitu uvava

²Noravano Kotiva mintima tiro:

Naaruvavauvo, are aato vateharama ti uva iriane. Vatavauvo, arevata iriane.

Te raqikuna vaintika, vika vate noruqamavi, kia ti uva iriraiti, nái antuqaqaa ni variavo.

³Purumakau vika nái qora viraaqamake tave variamanta, donkivata nái gova kara nimi vai tanura kankomake tavaarave.

Vika minti variamantavata, ti vaiinti nahenti Isarereri vika kia ti kankomake iri tavaraiti, kia ti viraaqaamake tavaavo, tiro.

Noravano Kotiva minti tura.

⁴Oho, ne voqamake qora kaiqa vare varia vatanaaka variavaro niqaa nora uvavano vairave. Qora okara auti variaka, ne vika kuvuarama taakama variavo. Ne vaaqu kaiqa voqamake vare variakave.

Noravano Kotiva ni Isarereri Variqavano takuqu kero vaiva vaimanta ne vira qoririmake tauvaqa utu amitaarave.

⁵Isareritaarito, nantihae ne Kotira uva kia iriraiti, nenta antuqa avatareka auti variavo? Kotiva qaiqaa qaiqaa ni ruqutuarire tie, ne mintiaqi vi variavo?

Ne vaireka, qiata teqa taaqama kaa vaiintira voqaara variavaro ni muntukavanovata kia koqemakero vaimanta variarave.

⁶Ne vaireka, numuaravano qiataqihairo ita varero ekaa vaata aiqū kauquvata ita kaivaro kia vo vaatavanovata qaqi vai vaiintira voqaarama variavo.

Vo numuara vo numuaravano vira vaataqaa ite vaivaro kia vovanovata vira numuara hiqamakero rumpa amitaraitiro, kia vira numuaraqaa *marahinavata* aqu amitai vaiintira voqaara, ne qoraiqamavi variarave.

⁷Navutaaka ni vata qoraiqamake, ni vatukavata ni naavu maaqavata iha qumpiarama kaavaro ita virave.

Ne tave variamanta vika ni naaho maata ekaa raru raarumake vare variarave.

⁸Mpo, navutaaka Iutaa vatuka, vo vatuka vo vatuka vehi autu taiqa kaavaro Ieruharemi vatuka vohaiqavanoqai qaqi vaivo.

Haraara naavuvano *uaini* naahoqive, naaqera naahoqive, nariaraa vaintema kero, Ieruharemi vatukavano nariaraama vaivo.

Navutaaka vo vatuka ututuma taantema kero, Ieruharemi vatukavano kia ho nai kahaqiariravama vaivo.

⁹Mpo, Noravano Kotiva ekaa kempuka vataava kia tinavu vokurauka qaqi kaimanta vauraitirio, quqaama haaru Sodomivata Gomoravata vehiqamavi taiqa vuntemake, tenavuvata vehi autuvi taiqa vuraitirio.

¹⁰Ne Ieruharemiqi variaka, nora vaiintive, qaqi vaiinti nahentive, ne haaru Sodomivata Gomoravata variaka variantemake variavo.

Ho ne aato vatehama Nora Kotira uva iriate. Ne tinavu Variqavano tivatai uvara iriate.

¹¹Noravano Kotiva niara mintima tivo: Ne vo *ofaa* vo *ofaa* iha quara timite variara virara kia ti hantuqa harivo. Ne sipisipive, vo quara aantauve, vi haikara vahaverave, vare vuru ti iha quara timite variara, vi haikara vi haikarara kia ti hantuqa harivaro vi haikava ti popohama timite vaivo.

Purumakau naati naareve, sipisipi naati naareve, memeraa naati naareve, kia te vi haikarara quaheha vauro.

¹²Nantihae ne vi *ofaara* vi *ofaara* vare, ti Naavu hohaa avutaqi vi ani variavo?

¹³Te kia vi *ofaarara* iriha ni kahaqiainarara ti, ne qumina qaiqaavata vi *ofaara* viri ti timitevorave. Ne koqe munta ira iha quarate variava ti aiqini viva qora munta i vairave.

Ne qaiqai qora kaiqa vare variara kaara ne qaraaka tora qovaraqiaina entarara iriha maara ti variarave, Maara Entaqaa maara ti variarave, vo maara vo maara ti variarave, vi haikava vi haikava ti voqamakero popohama timite vaimanta te ne minti variara taveha kia quaheha vauro.

¹⁴Ne qaraaka tora qovaraiqiaina entarara iriha maara ti variarave, vo enta kaamateha maara ti variarave, kiama virara virara ti hantuqa harivo. Ekaa vi haikava vi haikava ti nora maara timivaro ti popohaimanta kia te vi maarara vararerave.

¹⁵Ne nenta kauqu tutukeha ti haare entara kia te ni uva irirerave. Ne vaiinti arukaa naareva ni kauquqaa taatauviro vaira kaara, airi enta ne ti haaraiqevata, te tenta aato tintatarerave.

¹⁶Ho iriate. Ne nenta avu aato muntuka hiqama kaate. Qora avu aatovanove qora okaravanove niqi vainara vara qaqini ke, kia qaiqaavata qora okara autuate.

¹⁷Koqe okarave, avuqavu ni vai okararave, ne vi okarara vi okarara kankomake iri tavamake, viraqaahai vi okararaqai avataqi vuare.

Nora maaravano vikaqi vai vaiinti nahentika kahaqama nimitaate.

Viqa vaintive, tentoqa nahentive, ne vikaqaa koqemake raqiki vaimanta vokika vika qoraiqama nimitaivera, ne vika auta ntuva nimateha vika kahaqama nimitaate.

¹⁸Te Nora Kotika niara mintima ti: Aniqenavu vohaa ruvaaqumavi vaiha uva avuqavu qiare, turo.

Ihu naivaro aarai vankoraiqama kaintema kero, qora kaiqavano ni qoraiqama kairave. Te ni hiqama nimitaari ne voqamake takuquvi vaina tavunara voqaara vaivarave.

¹⁹Ne ti uva iriataa iramanta iriqi vivera, te ni koqema nimitaari ni naahoqi koqe karavano vairamanta vara keha nevarave.

²⁰Ne te tiva nimiaina uvarara kia antuqa arira ti uva raqa kaivera, navutaaka ani ni aruma kevarave. Te Noravano Kotikama maa uvara ni tiva nimuro, tura...

Naantiara maateraiqama nimitaainarara tura

2 ¹Emosira maaqu Aisaiaava vauvaro Noravano Kotiva naantiara Iutaavata Ieruharemivata vai okarara qovarama keharo vira tiva amura. Vi uvava maantimama vairo:

²Naantiara vo entavano qovaraiqira Nora Kotira Naavuvano vai aiqinava avuni uri aatarakero vairamanta hihai hihai ekaa vo vatanaa vo vatanaaka mini ruvaaqumavi vaireka vivarave.

³Vi entara airi vo vatanaa vo vatanaaka mintima tivarave: Aniqenavu Nora Kotira aiqinaqaa orunte, Iekopira Variqa Naavuqi vuare. Tenavu mini vuariraro viva nai antuqa vaina okarara tinavu humiqairaqa tenavu vi uvara iriqi viha vira aaraqaa koqemake vuare, tivaro Saioniqahairo Kotiva uva maara tiva taiva vo vatani vo vatani vi anianarove. (Saioni = Ieruharemi)

⁴Vi entara Noravano Kotiva ekaa vo vatanaa vo vatanaaka uva avuqavuqama nimitairamanta, vika koqemake variqi vivarave.

Vi entara vika ná i qoka paipeve vaantaarave varake vi haikaraqohai naaho kaiqa vare haikara autu kevarave.

Vi entara ekaa vo vatanaa vo vatanaaka kia i qoka raqireka auvihehavaa qera iraiti, kia qaiqaa i qoka raqi okarara nai umiqe nai umiqe ivara.

Noravano Kotiva uritarakero vairara tura

⁵Mpo, ne Iekopira naintivarao, aniqenavu Noravano Kotiva ataama timite vaina aararaqaa koqemake nuare.

⁶Isareri vika Iekopira naintivara vaihavata, vika vo vatanaaka tontiqamakeha vika qora okara auti variara avataqi vi variara. Kuari avu urinaihainaaka hepi kaiqave, uhi kaiqave, auti varia okarara, Isarerivata vika aanante vi okarara auti variara. Pirisia vika hampi okara auti variara, Isarerivata vi okarara auti variara. Vika minti variara kaara Noravano Kotiva vika qoririma kaira.

⁷*Silvaa* orive, *kori* orive, ohive, i qoka kaarive, vi haikava vi haikava Isareri vataini mpiqaro vaivaro vi haikara kaara ntuvake tavaarirava kia ho vaira.

⁸Isareri vataini una variqa *maraqura/varaha*, airi haikavano mpiqaro vaimanta, Isareri vika ná kauquqohai aututaa haikara vika nivuqaa vataini kankakaavi vaiha vi haikarara, Tinavu variqave, ti variara.

⁹Isareri] vika minti variara kaara, vika nutuvano vatainiqama viramanta vika kaurira haika varevarave.

Noravauvo, are kia vika qora okara auti vai uvara nunka nimitaanerama turo.

¹⁰Oho, vi entaraqaa Nora Kotira mpeqa okaravano takuqi vairava ataa i vairaro ni voqamakero naatu itairamanta ne aiqiu autute kante ori onavuqive, vata ntomaviraqive, kukeqavi variate.

¹¹Vi entara ná nutu tuahere vaika Noravano Kotiva vika nutu vara vatainiqama kairamanta vika kaurira haika varaivaro Nora Kotira autuvanoqai uritarakero varianarove.

¹²Noravano Kotiva ekaa kempuka vataava vaiharo, viva nai kaama taaina entaraqaa ná nutu tuahere vaikave, ná mahuta ti vaikave, tenavu nora vaiintive ti vaikave, viva vika vika vara vatainiqama kero qoraqama nimitaanarove.

¹³Lebanonini vaina *sidaa* katarira, vukai katari koqera viva vi entaraqaa ravantau kairamanta hiqintivarave. Basaanihainaa katari, kaantunave, oqivave, vi katariravata taiqa kaanarove.

¹⁴Nora aiqinave, inaara aiqinave, viva ekaa vi aiqinara *ehauruma/humuqu* kairamanta avuqavu vaivarave.

¹⁵Viva vi entara ekaa vatuka vaantaavuravata, vaantaavura *tauaavata*, rukavu raakavuma aqu kaanarove.

¹⁶Vi entaraqaa viva ekaa *sipi*, airaira vare vi ani vai *sipirave*, voki *sipirave*, qoraiqama kairamanta taiqa vivarave.

¹⁷⁻¹⁸Noravano Kotiva qovaraiqina entaraqaa viva vaiintivano ekaa vo okara vo okara auti vaiha náí autu tuahere vaika vara muntuvi vatainiqama kairamanta vika nora kaurira haika varevarave.

Vi entaraqaa una variqa autute haikavavata ekaa taiqa viraro Nora Kotira vira autuvanoqaima uritarakero varianarove.

¹⁹Oho, vi entara viva himpiro maa vatara qaki qakima kareva tuviraro Nora Kotira avuhainaara mpeqa okaravano takuqi vairava ataa i vairaro, vaiinti nahenti vika voqamake naatu ite vairamanta vika aiqutute kante oru ori onavuvave, vata ntomaviravave, kukeqvavi vaivarave.

²⁰Vi entaraqaa vaiinti nahenti vika *silvaa* oriqohaive, *kori* oriqohaive, autuke vateha tinavu variqave ti vai haikara qaqira aqu kevarave. Vika vi haikara vi haikara vare muntu tuvuravanove, kaankaaravanove, vainanainima aqu kevarave.

²¹Oho, Noravano Kotiva himpiro maa vatara qaki qakima kareva tuviraro vira avuhainaara mpeqa okaravano takuqi vairava ataa i vairaro vaiinti nahenti vika voqamake naatu ite vairamanta vika aiqutute kante oru ori onavuvave, vatavano ntomaviravave, kukeqvavi vaivarave.

²²Tenavu vaiintivano vairera, maa vataraqaa vahuqa variqi vi qutuarirauka vaunarara ti, tenavu qumina vaiintiara viva homa tinavu kahaqianarove tiarorave.

„Noravano Kotiva vivaqai tinavu ho kahaqiariravama vaivo, turo.„

Noravano Kotiva Aisaiaava paropeti kaiqa varaarire tiro vira aarora

6 ¹King Usiava qutu vu ihiraqi te Nora Kotira tavaunarave. Te tavauraro viva vurura nai Avuhainaara Taintaqaa oquvi vauvaro vira vukai utavaaqavano ekaa Naavu viraqi mpiqa kovaro vaura.

²Viva mintimakero taintaqaa vaumanta iha ite vau *enselika* vira qiataini vaura. *Enseli* vika vohaiqa vohaiqavano aroka 6navu vatauka vaiha, vika náí aroka taaraqantaqohai náí viri naavumate, qaiqaa taaraqantaqohai náí vaata naavumate, qaiqaa taaraqantaqohai ata vareha ni vaura.

³*Enseli* vika nai aare nai aare iha tiha, Noravano Kotiva ekaa kempuka vataava vaireva, nai takuvave, nai takuvave, nai takuvave.

Vira mpeqa okaravano takuqi vaiva ekaa vata maata mpiqaviro vaivo, tura.

⁴Vika minti tivakeha noraiqaake uva ti vauvaro nora oriqohai Naavu kaqatova qaki qaki uvaro iha muravanovata Naavu viraqi mpiqa vura.

⁵Mintumanta te tiha, Oho, te taiqa vuariravama vaivo. Te qora vaiintivanoma vauro. Ekaa te tenta noqihai ti vauna uvava qora uvaqai

vaivaro ti hampata varia vaiinti nahentika ti varia uvavavata qora uvaqaima vaivo.

Mintimantavata, vate te tenta avuqohai tinavu Avuhainaara Nora Kotira ekaa kempuka vataara tavauro, ⁶turaro *enseli* vikaqihairo vovano *ofaa* taintaqaahairo iha ite vau aurira kotaaqohairo raaqukero varero te unanaini ata varero tuvuntero, ⁷iha auri viraqohairo ti noqaa autama kero tiharo, Ho tavaane. Te maaqohai ai no autama kauraro ekaa ariqaa vai uvava taiqama vivo. Are qora kaiqa varaana uvara Kotiva nunka taiqama kaivo, tura.

⁸Minti tumanta te vaiha iruraro Noravano *enselinavu* irero tiharo, *Te tarae atitaariraro vuanarove? Te tarae vara kaariraro ti uva varero vuanarove?* tumanta te tiha, Te maini vauro. Are ti tititiraqe te vuare, ⁹turaro Noravano ti tiva timiro tiharo, *Maa uvara varera vuru vaiinti nahenti maantima kera tiva nimiane:*

Ne airi tataa maa uvara irihavata, vira okara kia kankomake irivarave.

Ne te Kotika varaaina kaiqara tavehavata, ne kia vi kaiqara okara kankomake tavevarave. tiro.

¹⁰Noravano minti tivakero viva tiriara tiharo,

Are vaiinti nahenti avu aato hampiqama kairamanta kia ho iriate. Are vika aato tinta kera, vika avuvata qimpa kairamanta vika popoheha kia ti uva okara kankomake iri tavaate.

Hauri vika ti uva okara kankomake iri, nái qora kaiqa varera tiva qovaramake te unanaini aniqe te vika koqema nimitaari vika koqemake vaivorave, tiro.

¹¹Ho viva minti tumanta te vira ireha tiha, Noravauvo, te vi kaiqara varaqi vi vuru, tairentae taiqa kararave? turaro viva ti tiva timiro tiharo, *Are ti uva vika tiva nimiqira viraro ekaa vika vatuka vo vatuka vo vatukavano qoraiqama viraro, vika naaho maatavata qoraiqama viraro, vika naavu vo naavu vo naavu kakupuqama viramanta kia vaiintivanovata viraqi vaivarave. Vi haikava vi haikava govaraiqina entarama ai kaiqavano taiqaanarove.*

¹²*Te Noravano Kotika ekaa vi vaiinti nahentika nái vatukaqihai nititama kaari vika nái vatuka ke niarainima vivarave. Vika vimanta kiama vaiinti nahenti naka voqavanovata vi vataraqaa vaivarave.*

¹³*Vaiinti nahenti taaraiqa qaqi vaivera, te naantiara vikavata taiqa karerave.*

Ho te mintiararovata, katari tuqaqihairo aimakau qaiqaa arakero qampiqaintemake, naantiara ti vaiinti nahenti vika qaiqaa qovaramavi airiqamavi vaivarave, tiro.

Noravano Kotiva Aisaiaarara minti tura.

Koqe entavano qovaraiqiaina uvara tura

40 ¹Ni Variqavano tiharo, Ne ti vaiinti nahenti muntuka kukuqama nimitaate. Ti vaiinti nahenti muntuka kukuqama nimitaivaro vika muntukavano qihaaqama viro variarire.

²Ne Ieruharemiqi varia vaiinti nahentika kia nitiraiti, qihaaqamake vika tiva nimiate:

Navutaaka ni rumpa taamanta ne qoraiqamavi varia entava taiqama vivo.

Haaru Noravano ne qora kaiqa varaa uvarara iriharo, viva kia vohaa tataaqai ni ruqutiraitiro, viva taara tataa ni ruqutiharo qoraiqama nimitairara tiro, viva niqaa vatai uvara ekaa nunkakero tauruma nimitaivo, tura.

³Ho iriate. Uva vovano mintima tivo:

Qumina vataini Nora Kotira aara qerama amitaate.

Aahara vataini aara avuqavu autu amitaivaro tinavu Variqavano vivau vuarire.

⁴Ne uqitaiqina vatara ntava mpiqa kaate.

Nora aiqinave, inaara aiqinave, teqa kaivaro vatavano avuqavu variarire.

Vatavano otiqete urunte inara *ehauruma/humuqu* kaivaro avuqavu variarire. (Ruki 3:4-6)

⁵Mintimake vara taivaro Nora Kotira mpeqa okara takuqi vaiva qovarama viramanta, ekaa vataini vai vaiinti nahentika vira tavevarave.

Noravano Kotiva naima vi uvara tivo, tiro. ⁶Minti tivakero qaiqaa uvavano mintima tiro:

Are naverai tihara uva vo tiva qoqaiqama kaane, tumanta te tiha, Nana uvae te naverai tivake tirarave? turaro viva tiharo,

Ukauvano inaaraiqaqai variqiro viro vuru aaharaiqama vintemake, vaiinti nahentivata inaaraiqaqai variqi vi vuru taiqa vivarave.

Kaampi/Qinaara iratero koqema kero ataa iharo vuru tamunta viro hiqinti hiqinti intema kero, vaiinti nora autuvanovata vataini tuvi vuanarove.

⁷Noravano Kotiva uvai vara kaivaro utiharo ukau aaharaiqama kaivaro *kaampi/qinaara* tavavano tamunteharo vataini hiqinti vairave.

Ho ukauvano vahuqa varikero taiqa vintemake, vaiinti nahentivata vahuqa varike taiqe variarave.

⁸Ukauvano aaharaiqama vivaro *kaampi/qinaara* tavavanovata tamunteharo hiqinti vairave.

Mintivarovata, tinavu Variqa vira uvavano ekaa enta ekaa enta qaqi variqiro vuanarove, tura. (1 Pitaa 1:24, 25)

⁹Are Saioniqi variaka koqe vakaaka vuru tiva nimi variara vaiintio, are aiqinaqaa oru vaihara, maa uvara vika tiva nimiane:

Are Ieruharemiqi variaka koqe vakaaka vuru tiva nimi variara vaiintio, noraiqaakera naverai tihara maa uvara tiva qoqaiqama kaane.

Are kia qetaraitira, ekaa Iutaa vataini vai vatukaraqi variaka tiva nimihara mintima tiane: Ne tavaate. Ni Variqavano mainima vaivo, tiane.

¹⁰Tavaate. Noravano Kotiva ekaa haikaqaa raqiki vaiva vaiinti nahentiqaa kempukaiqama kero raqikireva tuviharo, viva nai ruaruama nimitai vaiinti nahentika hampata tuvi vaivo.

¹¹Sipisipi qova nai sipisipiqa koqema kero raqikintema kero, viva nai vaiinti nahentiqaa raqikiqiro vuanaro.

Sipisipi qova nai sipisipi naati ravuku kero kaqa varero vihara vika noka koqema kero aara numiqaintema kero, viva nai vaiinti nahentiqaa koqema kero raqikianaro.

Noravano Kotiva nai uri aatarakero vairara tura

¹²Hoe vaiinti vovano ekaa nora namari kaqakero nai kauquqi tuataanarove?

Hoe vaiinti vovano nai kauquqohairo naaruva avatamakero tavaanarove?

Hoe vaiinti vovano kokuqi ekaa maa vataraqaa vai vatara ntuva mpiqa kaanarove?

Hoe vaiinti vovano nora aiqinave inaara aiqinave vara kero, *sikeriqaa* hirikero tavaanarove?

¹³Nai tavave Nora Kotira avu aatoqi vai uvara iri tavairave?

Nai tavave Nora Kotira koqe avu aato amirave?

¹⁴Noravano Kotiva hoe vorara tiharo, Mpo, te kia iruna okarara ti humiqairaqe te tavaare, tianaro?

Vovano hoe virara maantima kera avuqavuuqama kera nuane tianaro?

Nai tavave vo haika vo haika okarara vira tiva amianaro?

¹⁵Taqu ataini namari titiqaiqatanta vaira voqara, Noravano Kotiva ekaa vo vatanaa vo vatanaaka tavehara vikara qumina haika variavo, ti vaira. Vikara qumina haika konkoma voqaarama variavo, ti vaira.

Viva ekaa nora namari avutaqaa inaara vata vairara tiharo, Vira maaravano konkoma maara voqaarama vaivo, ti vaira.

¹⁶Lebanoni nora nantaqihai ekaa vo katari vo katari ihatova teqake vare viri aqukumate, viraqaa ekaa aantauvahi Kotira iha quara amitaivera, vi *ofaava* Kotira avuqaa kia ho vairaitiro, qumina haikaqaima varianarove.

¹⁷Ekaa naato vatanaaka nai airitahaa vaihavata, vika Nora Kotira avuqaa vaireka, taaraiqa voqara variarave.

Viva vikara qumina haika voqara variavo, ti vairave.

¹⁸Kotiva tara voqaantemakero vaivave? Nai nana *maraqura/varaha* autuke vataara voqaarae vaivo?

¹⁹Vaiintivano una variqa *maraqura/varaha* autu kero vataivaro, vovano *kori* ori kakanairima kero vatairaqohairo vira naavuma tero, *silvaaqohai* aututaa *senira* varakero vi haikara *vaahehema/vaataiqama* amite vairave.

²⁰ Vehi vaiinti vovano kia *korive silvaave* vataiva, viva *maraqura/varaha* autireva iharo, viva kia nteraaina katarira varakero tiharo, Hauri te qora *maraqura/varaha* autuke vaaviarama taariraro hiqintuantorave, tivakeharo viva vi kaiqara kankomake tavai vaiintirara autu timitaane ti vairave.

²¹ Vika mintiavarovata, ne kiae tinavu Variqara kankomake iriavo? Haaru kiae vovano virara ni tiva nimimanta iriarave? Maa vatara autu kero vatai Variqarara ne kiae virara kankomake iriavo?

²² Naaruvavano vaivaro nai vira vuruvi verantoqama kero avuhainaara taintaqaa oquviro vaiva, [vivama tinavu Variqavano vaivo]. Vira avuqaa vataini variaka vaireka, nai qumina haika, kainkori voqara variara.

Vaiintivano tavuna raira kaintemakero, viva naaruva autukero rairakaira. Vaiintivano *seri* naavuqi vaireva vira vaaviarama kaintemakero, viva naaruva autukero vataira.

²³ Viva avuhainauka nora kempuka vatauka vara muntuvi vatainiqamake vaivaro kia vika nutu voqavata vaira.

²⁴ Kuvukanaa utu taivaro tuqavano kia koqema kero vataqi otu vivaro nora uvaivano utiharo vira ravantau kaivaro aaharauqama vintema kero, viva vi vaiintika taiqake vaira. Uvaivano ahaka mare vuaqa kaintema kero, viva vika qaqini varakeharo taiqake vaira.

²⁵ Nai turuaraini takuqu kero vai Variqava ni irama nimitero tiharo, Tavave ti voqaantema kero vaivo? Vovano ti voqaantema kero vaiva vairove? tura.

²⁶ Ho ne naaruvaini vuruvi tavaate. Opu makau tavave autukero vatairave?

Vaiinti taruva nai iqoka vaiinti ntita kero vikara mini mini oru variate tintemakero, Noravano entaqi opu makau vika nai nutu ntava keharo mini mini vuru ke vaimanta ite variara.

Viva ekaa kempuka vataava vairara tiro, vikaqihairo kia voqavanovata kakakima vi vaira.

²⁷ Isareri vatanaakao, nantihae ne Iekopira vaintivara vaiha nuntu nauntu ti variavo? Ne tiha, Mpo, tenavu nora maaraqi vauraro Noravano Kotiva tenavu qoraiqama vi vaunara kia tave vaivo.

Vokiaka kia avuqavu okarara iriraiti, vika tinavu qoraiqama timite variavarovata, tinavu Variqavano tinavu qaqira kero kia tinavu kahaqi vairave, ti variara.

²⁸ Ne kiae virara kankomake iriarave? Haaru kiae vovano virara ni tiva nimimanta iriarave? Noravano Kotiva vaireva, viva ekaa enta ekaa enta qaqi variqiro vi vai Variqavama vaivo. Viva ekaa haikave vata maatave autu kero vataivave. Vira avuvano kia tauntairaro viva kia popoharaitiro, viva kempukavano variqiro vuanarove. Kia vovanovata vira avu aatoqiraara ho iri tavaanarove.

²⁹Vaiinti nahenti kempukavano taiqa vimanta variaka viva vika kempukaiqama nimate vairave.

Viva quqerara vaiinti nahenti kahaqama nimate vaimanta vika kempukaiqamavi ho variarave.

³⁰Quvaaraa vaintive, qaraaka vaiintive, variqi vi vaivaro vika kempukavano taiqa viramanta vika popohama vivara. Vikavata kuntavaivaima vare kaavuntivara.

³¹Vika mintimake vaivarovata, vaiinti nahenti Nora Kotirara viva tinavu kahaqiariravave ti variaka vaivaro vika kempukavano qaraakaiqama viramanta ho vaivara.

Memoravano kia vukaari utiraitiro, qihaqama kero aroka rairakero ni vaintemake, vika koqemake variqi vivara.

Vika kantamaqi viha kiama aanaraiqivara. Vika aara niha kiama popohevare.

Noravano nai vaiinti nahenti qaiqaa ntita kaainarara tura

52 ¹Ieruharemivauvo, himpuane. Are himpira kempukaiqama kera variane.

Ne Kotiva nai kaama tai vatukaraqi variaka, ne koqe utavaaqa nonkute variate. Ho iriate.

Kia Kotira uva iria vatanaakave, kia kotataiqamake variakave, vika kia qaiqaa Ieruharemiqi oriqetevarave.

²Ieruharemivauvo, himpira konkomavano ariqaa vainara rintatima kera nena avuhainaara taintaqaa oquvuane.

Ai rumpataa *senira*, nena auntaqihaira ekaa qaqini varakera himpira variane.

³Noravano Kotiva nai vaiinti nahentiara mintima tiro: Te haaru navutaakara kia koqaa naariraiti, ni qaqi vika kauquqi kauramanta rumpataarave. Vira voqaantemake te kia vika koqaa nimiraiti, vika kauquqihai ni qaqi kuvantu nimitarerave, tura.

⁴Noravano Kotiva ekaa haikaqaa raqiki vaiva tiharo, Haaru ti vaiinti nahenti katu vare Isipini vahuqa vaireka vuara. Vira naantiara Asiria vika ti vaiinti nahenti rumpa vare vikaqaa nora maara vataarave.

⁵Mintiamanta qaiqaa Babironivata vohaa qaramake kia ti koqaa timiraiti, ti vaiinti nahenti rumpa vare vuru kaarave. Vika ti vaiinti nahenti qaqiqai qoraiqama nimateha ti hutu qoraiqama timite variarave

⁶Ho vo enta anintiraqe te vi entaraqaa tenta autu qoqaiqama kaari ti vaiinti nahenti ti kempuka autuara kankomake irivarave. Vi entara te ekaa haikara vika tiva nimunarara iriha tiha, Ike, quqaama Noravano Kotiva naima vi uvara tinavu tiva timirave tivarave. Noravano Kotiva minti tura.

⁷Aiqina vau koqe vakaaka vare aniaina vaiintira vaiinti nahenti vira voqamake quahama amitevara.

Vi vaiintiva maateraiqamake vai uvara Ieruharemiqi variaka tiva nimoreva mintima tiro:

Ne kuvantuvi vai entavama anintaivo. Ni Variqavano ni ruaruama nimateharo, niqaa koqema kero raqikiqiro vi vaivo, tianarove.

⁸Ho iriate. *Vo enta*, vatukaqaa maimaraara raqiki varia vaiintika voqamake quaheha naverai tivarave.

Vi entara vika nái avuqohai Noravano Kotiva Saionini orurantero tuvuainara tavevarave.

⁹Ieruharemio, arevata ai avutaqi naavumaaqa rukavu raakavuma kaakavata, ne quaheha aakara nteha ihi tiate. Noravano Kotiva Ieruharemi kuvantu kero, nai vaiinti nahenti maara taiqa nimitero, vika muntuka kukuqama nimitaanarove.

¹⁰Vi entara ekaa vata maata vaika nivuqaa Noravano Kotiva nai mpeqa okara vira qoqaiqama kairamanta vika tinavu Variqavano nai vaiinti nahenti ruaruama nimateharo navutaaka kauquqihairo ntita vuru kaainara tavevarave.

¹¹Ne ekaa Babironi mini ke aniate. Ne ani vaiha rauriha variate. Hauri ne kia kotataiqamake vaina haikara utu varevorave.

Haaru Kotira Naavuqiraa haika Babironini vare vuru kaara, *kaapuve* tanuve vo haikave, ne kotataiqamake vaika vi haikara vi haikara Babironiqihai qaiqaa vare vuru Ieruharemini kaate.

¹²Ne Babironihai kia paparuqamake aniate. Vaiintivano ruqemakero kante anintemake, ne anivora.

Noravano Kotiva naima ni ntita varero avuni vuanaro. Ni Isareri Variqavano ni naantiaraini anikavata antua nimitaanaro.

Kotira Kaiqa Vaiintivano maara varaainarara tura

¹³Noravano Kotiva tiharo, Ti Kaiqa Vaiinti viva koqema kero ti kaiqa varaqiro viviro, vuru taiqama kaanarove.

Vaiinti nahenti vira autu tuaheraivaro vira autuvano uritara keroma varianarove.

¹⁴Vokika vira anomake qoraiqama amitaivaro vira viri vaatavano kia vaiinti viri vaata voqaara vairamanta vaiinti nahenti vira tave, vira aatu qeteha mpo ike tivarave.

¹⁵Vika minti tihavata, vo enta vika vira taveha ravukuvi kauqu runkinkiri i vaimanta, avuhainaa vaiintinavuvata vira avuqaa vaiha, uva tirare ti, kia ho uva tivarave.

Vi entara vovano kia vika tiva nimiaina haikara vika tavevarave. Vika tota kia iru uvara kankomake irivarave, tiro. Noravano Kotiva minti tura.

Kotira Kaiqa Vaiintiara voqavata tura

53

¹Tenavu vakaaka vika tiva nimuraro, nai ta vaiintivave vikaqihairo tinavu uvara quqaave tirave?

Nai tavave vi vaiintira taveharo virara Nora Kotira kempukavano viraqi vaivo, tirave?

²Katarivano aahara vataqi tuqa aratero qampiqaaintema kero, vira Kaiqa Vaiinti viva Nora Kotira avuqaa noruqama viro vaira.

Vira viri vaatavano vaireva, kia koqe viri vaata vairaitiro, kia avuhainaa vaiinti viri vaata voqaara vaimanta, tenavu vira tavauraro kia tinavu muntukavano virara vaimanta vaunara.

³Vaiinti nahenti vira nunurama amiteha vira qoririma amitaara.

Vi vaiintiva variqiro vi vaivaro vira muntukavano qoraiqivaro viva airi maara varaqiro vi vaira.

Vaiinti nahenti kia vira tavaataa imanta vika nai viri kukeqa teha vira tauvaqa utu amitaara. Tenavu virara qumina vaiintivanoma vaivo tivakeha vira avu *rekaihai/aukihai* taveha, vitare vunara.

⁴Vika vira mintimake qoraiqama amitaavarovata, vi vaiintiva tinavuqi vai maarara varakero naiqaa vataira. Tinavu muntuka qoraiqi vairave, aihavi vairave, viva tinavuara iriharo nai vi maarara varaira. Viva mintirara tenavu tiha, Huviqorave. Kotiva vira nai qora kaiqa kaarama mintima keharo vira ruquti vaivo, tunara.

⁵Tenavu minti turarovata, tenavu Kotira uva raqakunara kaara vira vaata raqonta kaarave. Tinavu vaaqu okara kaara vira kaavu umiqake vataarave.

Tinavu muntukavano paru i vaira koqemake variqi vuate ti, vira qorahaa ruqutuke vataarave.

Vira vaata teqa taaqama kaaraqaahai tenavu koqemavi vaunarave.

⁶Sipsisipinavu nai antuqaqaa ni variantemake, ekaa tenavu vohaiqa vohaiqavano tentanavu antuqaqaa ni vaunara.

Noravano Kotiva tentanavu qora kaiqa varauna uvara tintanavuqaa vataataara vaivarovata, viva vi uvara varakero nai [Kaiqa Vaiintiqa] vataivaro varairave.

⁷Vika vira kaiqa vaiinti qorahaa ruquti variavarovata, viva kia uvavata tirave.

Sipsisipi naati aru kareka ravaaqavu vare vuru kaantemake, vika vira vitavare vuru kaarave. Sipsisipi kaahi toqe vaivaro evaara vaintemake, vika vira Kaiqa Vaiintivata qoraiqama amitaavaro viva kia uvavata tirave.

⁸Quminaiqamake vira ravaaqavuke vare vuru kaavaro, svano vira arukaate timanta vira vitavare vuru arukaarave.

Vaiinti nahentiqihai kia vovanovata kankoma kero viva qutu vuaina okarara irirave. Vaiinti nahenti qora kaiqa vare varia uvara taiqa nimitaare tiro, viva qutu virave.

⁹Viva kia qora kaiqa voqavata vararaitiro, kia una uva voqavata tiraitiro vaimanta, vika vira aruke, *kamaanira* uva raqakaa vaiintika aruke quntama taantemake, vira quntama taarave.

Viva qutu vimanta vira vaata vare airi airaira vatai vaiintira quntare iaraqı vuru vira vaata vataarave.

¹⁰Noravano Kotiva mintima tiro: Te vaiinti nahenti qora kaiqa vare uvara nunka nimitaarira aarava ho variarire ti, te tenta Kaiqa Vaiinti vara kaariraro viva vaiinti nahentiara iriharo nora maara vareharo vuru qutu vuanarove.

Viva ıqaiqaaı airi enta variqiro viharo tavairamanta naantiara vira vaintivara airima vaivarave.

Mintima kero viva te Noravano Kotika amiaina kaiqara koqema kero varaqiro vuanarove.

¹¹Ho ti Kaiqa Vaiintivano mintiakero nora maara varaqiro vuaina entava taiqa viraro viva te kia quminaiqamake qutu vunarave tivakeharo voqama kero quahaanarove. Ti Kaiqa Vaiintivano avuqavu ni vaiva, viva ekaa vaiinti nahenti qora kaiqa vare uvara varakero naiqaa aqu varero qutu viraqe te vira kaiqarao ti, vika uva nunka nimitarerave.

¹²Qora kaiqa vare variaka aruke variantemake, vika ti Kaiqa Vaiinti aru kaivaro viva vaiinti nahentiara iriharo qutu vuataa iraro qutu vuanarove.

Viva mintima kero qutu viraqe te vira nora autu amiariraro viva nora vaintinavuve, kempuka vaintinavuve, vika avutaini nora autu vataavama varianarove.

Ti Kaiqa Vaiintivano airi vaiinti nahenti qora kaiqa vare uvara, naiqaa vara aqu varero, vikara iriharo ti haareharo vika uva nunka nimitaane tivakero vuru qutu vuanarove, tiro. Minti tura.

Ieruharemi vatukavano qaiqaa nora vatuka variainarara tura

54 ¹Noravano Kotiva mintima tiro: Ieruharemio, are *naahiar*/*qurura* nahenti voqaara variarava himpıra ihi tiane.

Are kia nahentivano vainti vatareva iharo ke ke tintema kera tiraitira variarava himpıra naverai tihara quahaqıra vuane.

Are vairamanta ai vaintivara airitahaa vaiha, vaatiqaa vai nahentira vira vaintivaravata naataara kerara tira, are quahehara ihi tivaqıra vuane.

²Naantiara ai vaintivara airitahaa vairara tira, are nena *seri* naavu voqavata tomaqa kairaro noraiqama vuarire. Kia inaaraiqa tomaqa karaitira, noraiqaakera tomaqa kaanerama turo.

³Naantiara ai vatukaqi vaika, vika airiqamavi ekaa mantaraini raapamavi vaivarave.

Vi entara vika vo vatanaa vo vatanaaka nititama keha, vika vata varevarave.

Maa entara nuquhiqamaviro vai vatukara, vi entara vika vi vatukara vi vatukaraqı ani variqi vivarave.

⁴Ieruharemio, kia qetaane. Are kiama qaiqaa kaurira haika varenarave. Kiama vovano ai autu qaiqaavata vatainiqama kaanarove.

Are haaru qaraaka vatukavano variaramanta ai avutaqi variaka hampi kaiqa varaara kaara are kaurira haika varaanara are vira tauruma kenarave.

Navutaaka ani ai avutaqi variaka rumpa vare vuru vo vataini kaavara are ehaara nahenti voqaara nenaraa kia koqema kera varianara, virara are kia qaiqaa irinarave.

⁵Ai autukero vataiva vivama vi entara ariqaa raqikianarove. Vira autu Noravano Kotiva ekaa kempuka vataavave.

Vaiintivano nai naataqaa koqema kero raqikintema kero, viva ariqaa koqema kero raqikiqiro vuanarove.

Isareri Variqavano takuqu kero vaiva, vivama ai ruaruama amitaanarove. Viva ekaa vata maataqaa raqiki vai Variqavama vaivo.

⁶Isarerio, qaraaka nahenti vira vaativano qaqira kaira voqaarama ne variavo. Nai vaativano vira qoririma kaivaro vira muntukavano qoraiqivaro noraiqama kero ike mpo tiharo vaintema ke, ne variavo.

Ne mintimake variavaro Noravano Kotiva ni Isareri qaiqaa naarama kero tiharo,

⁷Mpo, te inaara entaqai ni qaqira kaunarave. Ti muntukavano voqamakero niara vaimantara ti, te qaiqaa ni naaramake ntitarerave.

⁸Niara ti arara itaimanta te inaara enta ni tauvaqa utu nimitaunarave. Ho ti muntukavano niara ekaa enta vairara ti, te qaiqaa niara aaqurihama nimitarerave, tiro. Noravano Kotiva ni ruaruama nimite vaiva vi uvara tura.

⁹Minti tivakero viva tiharo, Haarua Noaava vai entara te tenta kauqu aiqiqaa aquke tiha, Te kia qaiqaa maa vatara huvura namariqohai qoraiqama karerave, tunarave.

Ho vatevata te vohaa qaramake kauqu aiqiqaa aquke tiha, Te kia qaiqaa niara arara itairaqe kia ni qaiqaa nitiha qoraiqama nimitarerave, turo.

¹⁰Ho nora aiqinavanove inaara aiqinavanove rapatutiro tuvilarovata, ti muntukavano niara vairava kia taiqa viraitiro, ekaa entama kempukaiqama kero varianarove.

Tenavu vohaa vaiha uva tiva taatauke tiha, Ne naantiara maateraiqamake vaivarave tuna uvara, te kia qaqira karerave, tiro. Noravano Kotiva niara aaqurihama nimite vaiva vi uvara minti tirave turo.

Ieruharemio qaraakaiqama kaainarara tura

¹¹Noravano Kotiva mintima tiro:

Mpo, Ieruharemio, aaronavano qoraiqama kaintemake, navutaaka ai qoraiqama amitaavara are qoraiqamavi variararo, kia vovanovata ai muntuka kukuqama amitaarirava vairave.

Ho te vo enta vo ori vo ori takuqinara varake vataqaa vuqite, viraqohai vi vatukara qaiqaa autu karerave.

¹²Te takuqi vaina orira varake viraqohai ai vaantaavura autuke, naare ori voqama kero takuqi vainara varake viraqohai ai vaantaavura uritarakero vainara voqaa voqaa autu amite, voqamake aera aera i vaina orira varake viraqohai vaantaavura qenti autu amitarerave.

¹³Ieruharemio, te Noravano Kotika, tentavano ai avutaqi vaika tenta okara numiqeha kahaqiari vika koqemake variqi vivarave.

¹⁴Ho ne avuqavu okara autuqi viha, kempukaiqamake vaivarave.

Ne mintiaqi vivaro kia vovanovata ni vara muntuviqama kero ni qoraiqama nimitairaro, kia aatu itaina haikava niqi qovaraiqiramanta ne koqemake variqi vivarave.

¹⁵Vokika ni hampata raqireka anivera, ne kia tiriara tiha, Viva vika nititaimanta aniavo tiate. Nai taukae ni hampata raqireka anivera, te vika ni kauquqi kaari ne vika naatara kevarave.

¹⁶Auvihehavaa auti varia okarara tave variaka, te vika autuke vatauraukama vauro. Te vi vaiintika avu aato nimi vauramanta vika ihavano voqama kero ite vairaqi *aini* untake ruqutu keha iqoka paipeve vo auvihehavaave auti variarave.

Vika vo vatanaaka vehi autu taiqa kaate ti, te tentavano iqoka vaiinti vika autuke vatauraukama variavo.

¹⁷Te mintimake autuke vataunarara tiro, vika aututaa auvihehavaava kia voqavanovata ni qoraiqama nimitaanarove.

Niqaa una uva oqike ti vai vaiintika uvavano kia ho aru vuanarove.

Te Noravano Kotika mintimakeha tenta kaiqa vaiinti nahentiqaa koqemake raqiki variari, vika iqoka ho aatarakeha vaivarave, tiro. Noravano Kotiva vi uvara tura.

Kotiva nai vaiinti nahenti koqema nimi taainarara tura

55 ¹Noravano Kotiva tiharo, Ne namari naata irauka, ne te unanaini ani namari naate.

Ne kia monu vataaka te unanaini ani kia monu aqu kairaiti, qaqi kara varaate.

Ani *uainivata* [memeraa] naamavata kia koqaa vainara qaqi varaate.

²Hauri qumina karaqaa nenta monu aqu kevorave. Ne kaiqa vareha varataa monura vi kararaqaa aqu kaivaro, qaqiqai ni antuqa aruantorave.

Ne ti uva iriha te tiainante iate. Ne mintihama hiakaa i karara namaqi vivarave.

³Ne te unanaini ani vaiha aato ti timiqe te uva tiari ne vi uvara irihama koqemake variqi vuate.

Ne aniqe te ni hampata uva tiva taatauke vataariraro vi uvava ekaa enta variarire.

Ne mintiqe te kauqu aiqiqaa aqukeha ni kaivaqara Devitirara tunantemake, niaravata muntuka vateha ni aaqurihama nimitaare.

⁴Ti kempuka tavaate ti, te Devitira noraiqama kauraro viva nora vaiintivano vaiharo, vo vatanaa vo vatanaakaqaa raqikirave.

⁵Te Noravano Kotika ni Isareri Variqavano takuquke vaurauka vaihama, te vi entara nivata noraiqama kaariraro ni autuvano nora autu vairamanta ne kia tave vatanaaka naaraimanta, ekaa vika ne inaini kantema anivarave, tiro. Noravano Kotiva vi uvara tura.

Maa entara Nora Kotira aaraate tura

⁶Naantiara ne kia ho Nora Kotira ranteva variainarara ti, maa entara viva ni aumanto vairara irihama ne vira aaraate.

⁷Ne qora kaiqa vare variaka, ne qora kaiqa qaqirake, kia qaiqaa qora kaiqa varerara aatoqi iriraiti, Noravano Kotiva inaini aniate.

Ne mintivaro tinavu Variqa viva ni aaqurihama nimateharo vaakama ne qora kaiqa vare uvara nunka nimitaanarove.

⁸Noravano Kotiva mintima tiro: Tenta aatoqi iri vaurava, kia ne vaiinti nahenti iri variantemakero vairave. Te auti vauna okaravavata kia ne auti varia okarara voqaara vairaitiro, nai vo qarama kero vairave.

⁹Vatavano miani vaivaro naaruvavano nai virini vaintema kero, te auti vauna okarava ne auti varia okarara aatarakero nai uritarakero vairave, te aatoqi iri vaurava ne iri variaravata aatarakero uritarakero vairave.

¹⁰Aaquvano ntuva kaivaro kiama aaqu namarivano qumina tuvurantero naaruvaini viraitiro, vi namariva avuni vata putaiqama kaivaro naaho koqema kero qampiqeharo kara vaimanta vaiintivano qantu keha ne variarave. Vika voki karara varake neha, vokira kuvu varakeha uti variarave.

¹¹Ho aaquvano ntuva kaintema kero, te tiaina uvava kia te iainanaini qumina oturantero uriraitiro, viva avuni te tiainantema kero ianarove. Ti antuqavano mintiakero qovaraiqiane tiarira haikava vi haikavama qovaraiqianarove.

¹²Ti uvavano mintiainarara ti, ne naantiara quaheha Babironi kevarave. Vi entara te ni ntitake aniariraro ni muntukavano qihaaqiramanta ne anivarave.

Vi entara nora aiqinave, inaara aiqinave, vika ni quahama nimateha ihi tivarave. Katari vikavata kauqu ruqutiha niara quahevarave.

¹³Vate auqu vai haikava qampiqe vairaqa naantiara toqukeravano koqema kero qampiqaanarove.

Vate qumina nimirivano qampiqe vairaqa naantiara okuvera katari voqaavama qampiaanarove.

Ekaa entama vi katariva vi katariva koqemakero vairamanta vaiinti nahenti vi katarika taveha, te Noravano Kotika kempuka kaiqa vara nimitaainarara kia tauru karaiti, vika virara qaqi iriqi vivarave, tiro. Noravano Kotiva minti tura.